

Spis treści

Wykaz skrótów	13
Przedmowa	17
Wprowadzenie	19

Część I. Prawa osób niepełnosprawnych w dziedzinie zatrudnienia – rozwiązania w prawie polskim na tle międzynarodowych i unijnych standardów

Rozdział 1. Wdrażanie, stosowanie i kontrola wykonywania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych ...	23
1.1. Wstęp	23
1.2. Geneza i treść Konwencji	25
1.3. Gwarancje instytucjonalne i proceduralne na poziomie międzynarodowym	27
1.4. Miejsce Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w polskim porządku prawnym	28
1.5. Krajowa implementacja i kontrola wykonywania Konwencji	29
1.5.1. Kwestie instytucjonalne	29
1.5.2. Sposoby realizacji zobowiązań	30
1.5.3. Charakter zobowiązań państw	32
1.6. Stosowanie Konwencji przez Europejski Trybunał Praw Człowieka ..	33
1.7. Stosowanie Konwencji przez Trybunał Sprawiedliwości UE na przykładzie definicji niepełnosprawności	35
1.8. Podsumowanie	36
Rozdział 2. Definicje niepełnosprawności na potrzeby rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia	38
2.1. Uwagi wstępne	38
2.2. Prawo międzynarodowe	39
2.3. Prawo krajowe	42
2.4. Uwagi końcowe	48

Rozdział 3. Orzekanie o niepełnosprawności oraz jej stopniu	49
3.1. Uwagi ogólne	49
3.2. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności a inne orzeczenia	50
3.2.1. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności a orzeczenie o niepełnosprawności	50
3.2.2. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności a orzeczenie o niezdolności do pracy	52
3.3. Tryb orzekania o niepełnosprawności	53
3.3.1. Powiatowy zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności	54
3.3.2. Orzeczenie powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności	55
3.4. Procedura odwoławcza	55
3.5. Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych	56
3.6. System monitoringu	57
3.7. Wnioski	57
Rozdział 4. Niezdolność do pracy w ubezpieczeniu społecznym a niepełnosprawność	59
Rozdział 5. Prawo osób niepełnosprawnych do pracy – zarys problematyki	67
5.1. Wstęp	67
5.2. Normatywne podstawy prawa do pracy osób niepełnosprawnych	68
5.3. Treść prawa do pracy osób niepełnosprawnych do pracy	70
5.4. Rehabilitacja zawodowa szansą na uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne	73
5.5. Podsumowanie	75
Rozdział 6. Prawo osób niepełnosprawnych do zrzeszania się w związki zawodowe	77
6.1. Zakres podmiotowy prawa zrzeszania się w związkach zawodowych	77
6.2. Pracownicy niepełnosprawni umysłowo a prawo zrzeszania się w związkach zawodowych	81
6.3. Organizacje związkowe osób niepełnosprawnych	83
Część II. Wspieranie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na poziomie Unii Europejskiej oraz krajowym	
Rozdział 1. Polityka społeczna UE wobec zatrudniania osób niepełnosprawnych	89

Rozdział 2. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w zakresie dostępu do zatrudnienia	97
2.1. Wstęp	97
2.2. Międzynarodowe i unijne standardy w zakresie wyrównywania szans osób niepełnosprawnych	98
2.2.1. Dokumenty ONZ	98
2.2.2. Konwencje i zalecenia MOP	98
2.2.3. Dokumenty Rady Europy	100
2.2.4. Prawo Unii Europejskiej	101
2.3. Rozwiązania w prawie polskim służące wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w zakresie dostępu do zatrudnienia	102
2.3.1. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do poradnictwa zawodowego oraz szkoleń	102
2.3.2. Wspieranie ze środków publicznych rehabilitacji zawodowej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych	103
2.4. Konkluzje	104
Rozdział 3. Rola edukacji w przeciwdziałaniu wykluczeniu osób niepełnosprawnych z rynku pracy	105
Rozdział 4. Szkolenie osób niepełnosprawnych jako sposób wyrównywania szans w zatrudnieniu	114
4.1. Dostęp do edukacji i szkoleń zawodowych jako formy podnoszenia kwalifikacji zawodowych i zwiększania szans osób niepełnosprawnych na zatrudnienie	114
4.2. Uregulowania prawne dotyczące prawa osób niepełnosprawnych do edukacji i szkoleń zawodowych na poziomie międzynarodowym	116
4.3. Regulacje w polskim porządku prawnym – ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	118
4.4. W praktyce – podsumowanie	120
Rozdział 5. Wspieranie ze środków publicznych pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne	123
5.1. Uwagi ogólne	123
5.2. Środki wspierania pracodawcy zatrudniającego osoby niepełnosprawne	124
5.2.1. Zwolnienie z wpłat na PFRON	124
5.2.2. Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych	126

5.2.3. Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy niepełnosprawnego zarejestrowanego w PUP	128
5.2.4. Zwrot kosztów przystosowania stanowiska pracy	128
5.2.5. Zwrot kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu	129
5.2.6. Zwrot kosztów szkolenia pracowników niepełnosprawnych ...	130
5.3. Wnioski	131

Część III. Zatrudnianie osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy oraz w warunkach pracy chronionej

Rozdział 1. Wykonywanie pracy w formie telepracy przez osoby niepełnosprawne

1.1. Wprowadzenie	135
1.2. Geneza telepracy a potrzeby osób niepełnosprawnych	135
1.3. Standardy europejskie i polska regulacja prawna telepracy	137
1.4. Wykorzystanie technologii komunikacyjnych	138
1.5. Miejsce wykonywania pracy	139
1.6. Czas pracy	141
1.7. Podsumowanie	142

Rozdział 2. Zatrudnianie osób niepełnosprawnych w administracji publicznej

2.1. Uwagi wstępne	143
2.2. Źródła prawa	143
2.3. Specyfika zatrudniania osób niepełnosprawnych w administracji publicznej	145
2.4. Pierwszeństwo w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych – nowa regulacja prawna, przejaw dyskryminacji pozytywnej	146
2.5. Ogłoszenie o naborze – elementy istotne dla osób niepełnosprawnych ..	149
2.6. Wnioski	152

Rozdział 3. Uzyskanie statusu pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej

3.1. Wstęp	153
3.2. Posiadanie statusu pracodawcy oraz statusu przedsiębiorcy jako warunki wstępne	154
3.3. Warunki dotyczące wielkości oraz struktury zatrudnienia	155
3.4. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym odpowiednich warunków zatrudnienia	156

3.5. Wniosek o przyznanie statusu zakładu pracy chronionej	158
3.6. Podsumowanie	159

Rozdział 4. Obowiązki pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej

160

4.1. Zakład pracy chronionej jako instytucja chronionego rynku pracy	160
4.2. Ogólna charakterystyka obowiązków pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej	161
4.3. Obowiązki w zakresie stałego wypełniania warunków, od których zależy uzyskanie statusu zakładu pracy chronionej	162
4.4. Obowiązki informacyjne pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej	164
4.5. Obowiązki w zakresie dokonywania wpłat na PFRON oraz utworzenia zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych i właściwego nim gospodarowania	165
4.6. Funkcjonowanie zakładów pracy chronionej w Polsce	166

Rozdział 5. Zakładowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

168

5.1. Uwagi ogólne	168
5.2. Zasady wydatkowania środków z ZFRON	169
5.2.1 Obowiązki pracodawcy	169
5.2.2 Sposoby wydatkowania środków z ZFRON	170
5.3. Rodzaje pomocy	171
5.4. Wnioski	174

Rozdział 6. Zakłady aktywności zawodowej w Polsce

175

6.1. Zakłady aktywności zawodowej jako jednostki organizacyjne chronionego rynku pracy w Polsce	175
6.2. Rola zakładów aktywności zawodowej w systemie rehabilitacji zawodowej i zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	176
6.3. Uzyskanie statusu zakładu aktywności zawodowej	178
6.4. Szczegółne uprawnienia i obowiązki zakładu aktywności zawodowej związane z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych	179
6.5. Podsumowanie	182

Rozdział 7. Spółdzielnia socjalna osób niepełnosprawnych

184

7.1. Wstęp	184
7.2. Wymogi formalne powstania spółdzielni socjalnej	185
7.3. Prawa i obowiązki członka spółdzielni socjalnej	187

7.4. Zatrudnienie członków spółdzielni socjalnej	187
7.5. Dofinansowanie spółdzielni socjalnej	188
7.6. Spółdzielnia socjalna jako podmiot wolnego rynku i organizacja <i>non profit</i>	191
7.7. Likwidacja, podział, połączenie spółdzielni socjalnej	193
7.8. Konkluzje	195

**Rozdział 8. Prawo pracy wobec niepełnosprawnych intelektualnie
– specyfika problemu** 196

8.1. Wprowadzenie	196
8.2. Osoba niepełnosprawna intelektualnie a obowiązujące prawo	199
8.3. Zatrudnianie osób niepełnosprawnych intelektualnie	202
8.4. Podsumowanie	205

**Rozdział 9. Zatrudnianie pracowników pomagających osobie
niepełnosprawnej w pracy** 207

Część IV. Niepełnosprawność a prawa i obowiązki stron stosunku pracy

**Rozdział 1. Prawo pracodawcy do pozyskiwania informacji
o niepełnosprawności pracownika oraz osoby
ubiegającej się o zatrudnienie** 219

**Rozdział 2. Dodatkowe uprawnienia pracowników
niepełnosprawnych – ogólna charakterystyka** 227

2.1. Pracownicy niepełnosprawni i ich uprawnienia – uwagi ogólne	227
2.2. Stopień niepełnosprawności a zakres dodatkowych uprawnień pracowniczych	228
2.3. Dodatkowe uprawnienia przysługujące niezależnie od stopnia niepełnosprawności	229
2.3.1. Prawo do korzystania z racjonalnych usprawnień w zakładzie pracy	229
2.3.2. Prawo do dodatkowej przerwy wliczanej do czasu pracy	230
2.4. Dodatkowe uprawnienia przysługujące pracownikom zaliczonym do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności	230
2.4.1. Prawo do skróconej normy czasu pracy	230
2.4.2. Prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego oraz do dodatkowych zwolnień od pracy	231
2.5. Uwagi końcowe	233

Rozdział 3. Wprowadzanie racjonalnych usprawnień dla osób niepełnosprawnych w zakładzie pracy	234
3.1. Uwagi wprowadzające	234
3.2. Pojęcie racjonalnych usprawnień oraz obowiązków wprowadzania racjonalnych usprawnień w zakładzie pracy	235
3.2.1. Normatywna regulacja w prawie Unii Europejskiej	235
3.2.1. Normatywna regulacja w prawie polskim	236
3.3. Szczegółowe obowiązki pracodawcy w zakresie wprowadzania racjonalnych usprawnień w zakładzie pracy	237
3.3.1. Obowiązek podjęcia środków w przypadku mniej korzystnej sytuacji osoby niepełnosprawnej z przyczyn leżących po stronie pracodawcy	238
3.3.2. Obowiązek podjęcia środków w przypadku mniej korzystnej sytuacji osoby niepełnosprawnej z przyczyn leżących po stronie tej osoby	238
3.3.3. Obowiązek działania w celu umożliwienia osobie niepełnosprawnej efektywnego wykonywania pracy	239
3.4. Wprowadzanie racjonalnych usprawnień w zakładzie pracy a zasada równego traktowania w zatrudnieniu	240
3.5. Podsumowanie	242
Rozdział 4. Czas pracy pracowników niepełnosprawnych	243
4.1. Wstęp	243
4.2. Normatywna regulacja czasu pracy pracowników niepełnosprawnych	243
4.3. Normy czasu pracy	244
4.4. Przerwy wliczane do czasu pracy	246
4.5. Zakaz pracy w porze nocnej i godzinach nadliczbowych	247
4.6. Uwagi końcowe	248
Rozdział 5. Niepełnosprawność pracownika spowodowana wypadkiem przy pracy a obowiązki pracodawcy	249
5.1. Uwagi ogólne	249
5.2. Wypadek przy pracy jako pojęcie prawne	250
5.3. Obowiązki pracodawcy w zakresie wydzielenia lub zorganizowania odpowiedniego stanowiska pracy z podstawowym zapleczem socjalnym	251
5.4. Obowiązek dokonania wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	255
5.5. Podsumowanie	255

Rozdział 6. Ochrona trwałości stosunku pracy pracowników niepełnosprawnych i opiekunów osób niepełnosprawnych	257
6.1. Uwagi wprowadzające	257
6.2. Ochrona trwałości stosunku pracy pracowników niepełnosprawnych ..	257
6.3. Ochrona trwałości stosunku pracy pracowników opiekujących się osobami niepełnosprawnymi	263
Rozdział 7. Uprawnienia pracownika sprawującego opiekę nad dzieckiem niepełnosprawnym – zarys problematyki ...	266
7.1. Rozważania ogólne	266
7.2. Uprawnienia pracownika sprawującego opiekę nad dzieckiem bez względu na to, czy posiada ono status osoby niepełnosprawnej ...	267
7.2. Uprawnienia <i>sensu stricto</i> pracownika sprawującego opiekę nad dzieckiem niepełnosprawnym	270
7.3. Uprawnienia <i>sensu largo</i> pracownika sprawującego opiekę nad dzieckiem niepełnosprawnym	271
7.4. Zakończenie	273
Rozdział 8. Świadczenia przysługujące pracownikowi w okresie sprawowania opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym ..	275
8.1. Uwagi wstępne	275
8.2. Świadczenia dla pracowników nierezygnujących trwale z zatrudnienia ..	276
8.3. Świadczenia dla pracowników rezygnujących z zatrudnienia w celu sprawowania opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem	280
8.4. Wnioski	282
Rozdział 9. Udział organizacji pozarządowych po stronie osób niepełnosprawnych w sprawach z zakresu prawa pracy ..	284
Rozdział 10. Głosowanie osób niepełnosprawnych w świetle przepisów Kodeksu wyborczego	291
10.1. Wprowadzenie	291
10.2. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych	292
10.3. Alternatywne sposoby głosowania dla osób niepełnosprawnych	293
10.4. Dostosowanie warunków tradycyjnego sposobu głosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych	295
10.5. Podsumowanie	297
Literatura	299
Orzecznictwo	311